

مدیریت ورزشی _ تابستان ۱۳۹۸
دوره ۱۱، شماره ۲ ص: ۳۵۸ - ۳۳۹
تاریخ دریافت: ۹۶ / ۰۸ / ۱۷
تاریخ پذیرش: ۹۶ / ۱۱ / ۲۸

تأثیر رژیم‌های ارزی بر درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی ایران و شرکای تجاری

رقیه سرلاب*^۱ - فریبا عسکریان^۲ - حسین اصغرپور^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران ۲. دانشیار،
دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران ۳. دانشیار، دانشکده اقتصاد و بازرگانی دانشگاه
تبریز، تبریز، ایران

چکیده

نقش و اهمیت تجارت خارجی در فرایند توسعه همواره مورد توجه اقتصاددانان بوده است. واردات، از بخش‌های کلیدی تجارت بین‌الملل است. آمار مربوط به متغیرهای توضیحی تحقیق از سایت آنکنتات، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی و بانک جهانی داده گردآوری شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار ایویوز ۹ استفاده شد. نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین نرخ ارز و شاخص قیمت کالاهای وارداتی ورزشی در ایران وجود دارد و درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت کالاهای واردات ورزشی ایران و شرکای تجاری ناقص است. همچنین نتایج نشان می‌دهد نظام ارزی ثابت اثر مثبت و معنادار بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی دارد، به طوری که درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی در نظام ارزی ثابت برابر با ۰/۴۳ و نظام ارزی شناور معادل ۰/۴۱ بوده است. همچنین متغیرهای تولید ناخالص داخلی، هزینه نهایی شرکای تجاری و باز بودن تجاری اثر مثبت و معناداری بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی دارند. رژیم ارزی ثابت سبب شده است درجه عبور نرخ ارز بر قیمت واردات کالاهای ورزشی بیشتر شود. از این رو توصیه می‌شود با اتخاذ رژیم ارزی شناور از شدت درجه عبور نرخ ارز کاسته شود.

واژه‌های کلیدی

درجه عبور نرخ ارز، رژیم‌های ارزی، شاخص قیمت واردات، کالاهای ورزشی.

مقدمه

نرخ ارز از مهم‌ترین متغیرهای اثرگذار بر متغیرهای کلان اقتصادی یک کشور محسوب می‌شود (۱). هر نوع تغییری در نرخ ارز، مجموعه‌ای از تغییرات متفاوت و حتی متضادی را در بخش خارجی و داخلی اقتصاد به همراه دارد که برآیند آن می‌تواند عملکرد اقتصاد کشور را تحت تأثیر مثبت یا منفی قرار دهد. بنابراین با توجه به نقش ویژه تعیین نرخ ارز در تعیین عملکرد اقتصاد ایران، سیاست ارزی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و اشتباه در این مسیر ممکن است به ایجاد هزینه‌های بزرگی برای اقتصاد ایران بینجامد (۲). افزایش نرخ ارز، واردات را کاهش و توان صادراتی محصولات داخلی را افزایش می‌دهد. برعکس، پایین بودن نرخ ارز هزینه خرید کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای وارداتی را که تولید داخلی به آنها وابسته است، برحسب پول داخلی کاهش می‌دهد. به دلیل مزایا و معایب هر کدام از انواع تغییرات نرخ ارز، اختلاف نظرهای جدی‌ای درباره پیروی از سیاست تثبیت یا افزایش نرخ ارز وجود دارد. بنابراین، پیش از تصمیم‌گیری برای اتخاذ سیاست مناسب، لازم است به این پرسش پاسخ داده شود که آیا اعمال سیاست افزایش نرخ ارز در بلندمدت به نفع اقتصاد کشور و احیای تولید داخلی خواهد بود یا آنکه مزایای ناشی از آن در مقابل هزینه‌های تورمی اولیه ناچیز است؟ (۳). کاهش نرخ ارز، قیمت‌های داخلی را به صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می‌دهد. کانال مستقیم اثرگذاری نرخ ارز بر قیمت‌های داخلی، تغییر در قیمت کالاهای نهایی وارداتی است. کانال غیرمستقیم نیز افزایش قیمت کالاهای سرمایه‌ای، مواد خام و کالاهای واسطه‌ای صنایع به واسطه تغییر نرخ ارز است که با فشار هزینه‌ای بر تولیدکنندگان داخل، موجب افزایش قیمت کالاهای ساخت داخل می‌شود (۴).

عبور نرخ ارز به قیمت‌های واردات به معنای درصد تغییر در قیمت واردات، در اثر یک درصد تغییر در نرخ ارز تعریف می‌شود. عبور کامل نرخ ارز به قیمت‌های واردات، مربوط به دیدگاه کینزی است و به دوره‌ای کوتاه‌مدت اشاره دارد^۱ در این شرایط، اگر ارزش پول داخلی کاهش یابد، موجب بهبود متناسب رابطه مبادله کشور می‌شود. کامل بودن عبور نرخ ارز به معنای ثابت بودن قیمت واردات برحسب پول خارجی و قیمت صادرات برحسب پول داخلی است (۵). عبور نرخ ارز ریشه در قانون قیمت واحد (LOP) و نظریه برابری قدرت خرید (PPP) دارد. در صورتی که قانون یک قیمتی برای تمام کالاها برقرار باشد، آنگاه نظریه

۱. شایان ذکر است که در دیدگاه کینزی، قیمت‌ها چسبنده‌اند، از این رو هنگام کاهش ارزش پول ملی، بنگاه‌های صادراتی خارجی نمی‌توانند قیمت‌های خود را (به پول کشورشان) تأدیه کنند. در نتیجه عبور نرخ ارز به قیمت واردات (پول داخلی) کامل است.

2. Law of One Price

3. Purchase Power Parity

برابری قدرت خرید مطلق برقرار می‌شود. دو پیش‌فرض برای نسخه مطلق PPP وجود دارد: اولاً، آربیتراژ^۱ بدون هزینه و بدون اصطکاک است؛ ثانیاً، کالاهای مشابه با وزن‌های مشابه وارد سبد کالایی کشورها می‌شوند (۶).

مطابق ادبیات موضوع، عوامل اثرگذار بر درجه عبور نرخ ارز به دو دسته متغیرهای خرد مانند کشش قیمتی تقاضا، ساختار بازار، قدرت بازاری و تبعیض قیمت در بازارهای بین‌المللی (۷) و متغیرهای کلان مانند توسعه‌یافتگی، رژیم‌های پولی، ارزی، بی‌ثباتی ارزی، تورم و ... تقسیم می‌شود. بسیاری از پژوهش‌ها با به چالش کشیدن تأثیر عوامل خرد بر تفاوت مقدار عبور نرخ ارز در کشورهای مختلف طی سالیان مختلف، بر نقش عوامل متغیرهای کلان تأکید دارند. مانند نوع رژیم نرخ ارز و بی‌ثباتی نرخ تورم کشور مقصد که نسبت به عوامل اقتصاد خرد تأثیرات بیشتری بر درجه عبور نرخ ارز داشته‌اند. مطالعات صورت‌گرفته نشان داده‌اند کشورهای با نظام ارزی شناور و انعطاف‌پذیرتر، درجه عبور نرخ ارز پایینی دارند (۸، ۹). از طرف دیگر، کشورهایی که دارای نظام ارزی تثبیت‌شده بوده‌اند، به دلیل چسبندگی قیمت‌ها در این دسته از کشورها و نیز قرار گرفتن در محیط تورمی نسبتاً شدید، عبور نرخ ارز در این کشورها بالا بوده است. در واقع افزایش عبور نرخ ارز در این قبیل کشورها بیانگر این است که نوسانات نرخ ارز تأثیر بیشتری بر شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی و در نتیجه نرخ تورم داشته است. بنابراین بانک‌های مرکزی و سیاستگذاران پولی این کشورها با اجرای سیاست‌های پولی مستقل سعی در کنترل نرخ تورم و بی‌ثباتی قیمت‌ها داشته‌اند. در سوی دیگر کشورهایی که نظام نرخ ارز شناور مدیریت‌شده و شناور مستقل را به مورد اجرا گذاشته‌اند، به دلیل انعطاف‌پذیری قیمت‌ها و تعدیل تدریجی سطح عمومی قیمت‌ها نسبت به تغییرات نرخ ارز، عبور نرخ ارز پایین‌تری را تجربه کرده‌اند. ملاحظه می‌شود عبور نرخ ارز به ترتیبات ارزی و نظام‌های پولی کشورها مرتبط است و انتظار می‌رود این شدت همبستگی بین درجه عبور نرخ ارز و نظام‌های پولی در ترتیبات ارزی تثبیت‌شده بیشتر باشد (۸).

نتایج مطالعات کازرونی و همکاران (۱۳۹۲ و ۱۳۹۱)، عیسی‌زاده روشن (۱۳۹۴) و اصغرپور و مهدیلو (۱۳۹۳) نشان از اثرگذاری رژیم‌های ارزی بر درجه عبور نرخ ارز در ایران دارند. کازرونی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی انتقال اثر نرخ ارز بر قیمت داخلی بازار خودرو ایران با تأکید بر تأثیر سهم واردات از بازار داخلی پرداختند. نتایج مطالعه حاکی از وجود رابطه معنادار بی‌سهم بازار و درجه انتقال نرخ ارز بر

۱. خرید ارز در کشوری که ارز در آنجا ارزان است و فروش آن در کشور دیگری که همان ارز گران‌تر از سایر کشورهاست، آربیتراژ ارز نام دارد.

قیمت‌های داخلی است، یعنی با افزایش سهم واردات، درجه انتقال نرخ ارز بر قیمت‌های داخلی کاهش می‌یابد. مصباحی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی درجه عبور نرخ ارز در قیمت واردات در ایران با تأکید بر نقش بی‌ثباتی درآمدهای نفتی (رهیافت غیرخطی) نشان دادند که اثر نرخ ارز اسمی، هزینه نهایی کالا در خارج، فشار تقاضای داخل و باز بودن درجه تجاری بر قیمت کالاهای وارداتی اثر مثبت دارد. همچنین درجه عبور نرخ ارز در هر دو رژیم بیش از واحد است و بی‌ثباتی درآمدهای نفتی تأثیر نامتقارنی بر رژیم‌های درجه عبور دارد. سلیمانی الوانق و کازرونی (۱۳۹۴) در بررسی درجه انتقال نرخ ارز بر سطح قیمت‌های مصرف‌کننده در شرایط انحراف واقعی نرخ ارز (مطالعه موردی: ایران) دریافتند که درجه انتقال نرخ ارز در کوتاه‌مدت بسیار اندک است، ولی به مرور زمان به شدت افزایش می‌یابد. اما همچنان درجه انتقال ناقص است.

یاماندر^۱ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان «تغییرات نرخ ارز و تورم در هند» نشان داده که درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات در کوتاه‌مدت کامل بوده است. همچنین هارا^۲ و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان «تغییر درجه عبور نرخ ارز در ژاپن» نشان دادند که میزان درجه عبور نرخ ارز به‌همراه شاخص قیمت تولیدکننده و شاخص قیمت مصرف‌کننده از اواخر سال ۲۰۰۰ افزایش یافته است. هوانگ و زانگ^۳ (۲۰۱۶) به بررسی درجه عبور نرخ ارز به قیمت کل واردات چین و یازده صنایع تحت طبقه‌بندی HS پرداختند. نتایج برآورد کوتاه‌مدت و بلندمدت قیمت واردات چین با تکنیک ARDL نشان داد که درجه عبور نرخ ارز به قیمت کل واردات چین بسیار زیاد است؛ ضرایب کوتاه‌مدت و بلندمدت برای صنایع مختلف نسبتاً متفاوت‌اند.

نقش و اهمیت تجارت خارجی در فرایند توسعه همواره مورد توجه اقتصاددانان بوده و واردات نیز از بخش‌های کلیدی تجارت بین‌الملل است، به همین دلیل برآورد تابع تقاضای واردات اهمیت خاصی در شناخت الگوی اقتصاد کلان و کارایی سیاست‌های بازرگانی کشور خواهد داشت. قیمت نقش محوری و کلیدی در فعالیت‌های اقتصادی دارد. در واقع قیمت، کمیت عادی است که ارزش مبادله کالایی را در مقابل کالاهای دیگر مشخص می‌کند. بنابراین قیمت در مبانی نظری علم اقتصاد و به‌ویژه اقتصاد خرد جایگاه ویژه‌ای دارد. اغلب دولت‌ها در مقابل افزایش قیمت‌ها عکس‌العمل نشان می‌دهند و سعی می‌کنند

-
1. Yanamandra
  2. Hara
  3. Hong and Zhang

از طریق نظارت یا اعمال سیاست‌ها از افزایش قیمت‌ها یا ایجاد تورم در کشور جلوگیری کنند. آنچه مسلم است قیمت‌گذاری توسط دولت به ایجاد اختلال در مکانیزم قیمت‌ها در بازار منجر شده و در نتیجه قیمت‌ها بیانگر هزینه‌های واقعی اجتماعی در شرایط رقابتی نخواهد بود. البته دخالت دولت‌ها در قیمت‌گذاری بسته به شرایط اقتصادی هر کشور، میزان توسعه یا عدم توسعه‌یافتگی، زیرساخت‌های اقتصادی، بینش سیاسی حاکم و بسیاری دیگر از مؤلفه‌های دیگر متفاوت است. از مهم‌ترین مسائل مورد بحث در اقتصاد هر کشوری، مسئله تعیین قیمت و قیمت‌گذاری است. در این زمینه مؤلفه‌های مختلفی از جمله نحوه تعیین قیمت در نظام‌های مختلف اقتصادی و روش‌های مختلف اعمال آن، عوامل مؤثر بر عملکرد صحیح قیمت‌های تعیین‌شده، نقش دولت و ... حائز اهمیت فراوان است (۱۷). از این‌رو قیمت کالاهای ورزشی در کشور به دلیل نقش پررنگ ورزش در جامعه از مواردی است که تاکنون بدان پرداخته نشده است. از طرفی بازار کالاها نیز نشان‌دهنده بخش فیزیکی اقتصاد و صنعت ورزش است. این بازارها نسبت به رخدادهای سایر بازارها، شوک‌های ارزی، سیاست‌های پولی و سیاست‌های دولت حساسیت دارند و هر رویداد شایان توجهی قیمت‌های این بازارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بازار ارز از مهم‌ترین بازارهای ارتباط‌دهنده یک اقتصاد با دنیای خارج است که نرخ‌های ارز تعیین‌شده در آن، معیار تبدیل ارزش انواع کالاهای وارداتی و صادراتی قرار می‌گیرد. صنعت ورزش، موضوعی است که در کشورهای توسعه‌یافته به عنوان یک رکن مهم اقتصادی، سیاسی و اجتماعی تلقی می‌شود و به‌منزله یک بخش جزئی از اقتصاد ملی در حال انجام ایفای نقشی است که با توجه به بهره‌وری بازار و منافع اقتصادی بدان پرداخته می‌شود (۱۸). اهمیت صنعت ورزش برای اقتصاد هر روز بیشتر می‌شود، به طوری که ورزش در برخی کشورها به یکی از پردرآمدترین حوزه‌های اقتصادی تبدیل شده است (۱۹). صنعت ورزش از جمله صنایع پیش‌رو در کشورهای توسعه‌یافته بوده و تأثیرات شگرفی بر اقتصاد ملی کشورها دارد. تجاری شدن و عمومی شدن ورزش، جمعیت جوان و از همه مهم‌تر گرایش فرهنگی مردم ایران به ورزش، نشان از افزایش تقاضا برای محصولات ورزشی دارد. اما آمار گمرک ایران در خصوص میزان صادرات و واردات کالاهای ورزشی ایران نشان می‌دهد که بخش اعظم نیازهای ورزشی ما از طریق واردات تأمین می‌شود. از این‌رو کشور ما از جمله کشورهایی است که در تجارت محصولات ورزشی بر واردات متکی است. بنابراین آگاهی از سازوکار قیمت‌گذاری کالاهای وارداتی ورزشی به ایران با توجه به اثر رفاهی که بر مصرف‌کنندگان داخل دارد، به علاوه خلأ مطالعه ناشی از کالاهای ورزشی در کشور، اهمیت موضوع مورد مطالعه را آشکار می‌کند. از طرفی تغییرات نرخ ارز می‌تواند از طریق تراز بازرگانی بر سطح عمومی قیمت‌ها تأثیر بگذارد، به طوری که

تأثیر نرخ ارز بر قیمت‌ها در اقتصادهایی که در صادرات به یک محصول وابسته‌اند، بیشتر از طریق واردات بر اقتصاد کشور تحمیل می‌شود. تحلیل عبور نرخ ارز و عوامل مؤثر بر آن کمک می‌کند تا بتوان میزان و درجه تأثیرات قیمتی از طریق نرخ ارز را اندازه‌گیری کرد.

اگر اهداف سیاستگذاران صنعت ورزش کشور این باشد که قیمت‌ها را کنترل کنند یا از مصرف‌کنندگان کالاهای ورزشی یا از تولیدکنندگان داخلی کالاهای ورزشی (با افزایش رقابت‌پذیری کالاهای داخلی در مقابل کالاهای وارداتی) حمایت کنند، باید از ارتباط درجه عبور نرخ ارز و شرایط اقتصاد کلان و قیمت واردات آگاه شوند تا بتوانند تصمیم درست را در خصوص کنترل نرخ ارز یا آزاد کردن آن بگیرند، یا رژیم ارزی شناور یا ثابت داشته باشند. شناخت این روابط به بهبود سیاستگذاری‌های دولت می‌انجامد. در غیر این صورت برنامه‌ریزی‌های سیاستگذاران در مورد کالاهای ورزشی و صنعت ورزش با شکست مواجه خواهد شد. از این رو با تعیین میزان انتقال نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی در ایران و شرکای تجاری سیاستگذاران اقتصادی کشور می‌توانند ضمن تعیین سیاست‌های ارزی مناسب در برنامه‌ریزی‌های واردات، سیاست‌ها و اقدامات مناسبی را اتخاذ کنند تا به این ترتیب به اهداف مهم اقتصادی دست یابند.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات نظری و کاربردی بوده و به لحاظ روش از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی است. روش جمع‌آوری آمار و اطلاعات در این مطالعه به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای است. برای تعیین تعداد جامعه آماری پژوهش حاضر، ابتدا سهم واردات کالاهای ورزشی ۶۶ کشور (با توجه به آمار موجود گمرک ایران)، برای دوره زمانی ۵ سال (۱۳۹۳ - ۱۳۸۹) محاسبه شد^۱ و سپس براساس میانگین سهم تجارت، ۲۰ کشور نخست که بیشترین سهم واردات ورزشی به ایران را داشتند، به عنوان نمونه انتخاب شدند که به ترتیب سهم واردات ورزشی آنها عبارت‌اند از: چین ۲/۲۱، امارات متحده عربی ۰/۴۴، ترکیه ۰/۳۶، آلمان ۰/۱۲، ژاپن ۰/۱۱، اندونزی ۰/۱۰۹، ایتالیا ۰/۱۰۷، بلغارستان ۰/۰۴۶، فرانسه ۰/۰۴۵، اتریش ۰/۰۳۵، کره ۰/۰۲۴، هنگ‌کنگ ۰/۰۲، سوئیس ۰/۰۱، هلند ۰/۰۱، اسپانیا ۰/۰۰۸، هند ۰/۰۰۷، اسلواکی ۰/۰۰۶، جمهوری چک ۰/۰۰۵، سنگاپور ۰/۰۰۵۴ و انگلستان ۰/۰۰۴۶. در این مطالعه با بهره‌گیری از

۱. سهم واردات کالاهای ورزشی مساوی است با MI ارزش واردات ورزشی ایران از کشور i ام به دلار بر M ارزش کل واردات ورزشی ایران به دلار.

داده‌های تابلویی اثر شرایط کلان اقتصادی، رژیم ارزی ثابت به همراه تأثیرگذاری متغیرهای درجه باز بودن اقتصاد، تولید ناخالص داخلی، نرخ ارز اسمی مؤثر و شاخص هزینه نهایی شرکای تجاری (صادرکنندگان) بر عبور نرخ ارز با استفاده از نرم‌افزار ایویوز^۱ (این نرم‌افزار از نرم‌افزارهای تخصصی در زمینه به‌کارگیری روش‌های اقتصادسنجی به‌ویژه روش‌های جدید آن است. همچنین قابلیت پیش‌بینی دارد و اینکه داده‌های مورد استفاده در آن باید حداقل بیست سال باشد) بررسی شد.

اغلب مدلسازی عبور نرخ ارز، از طریق رفتار قیمت‌گذاری بنگاه وارداتی، صورت می‌گیرد (۲۱، ۲۰). چنانچه بنگاهی را در نظر بگیریم که دارای قدرت قیمت‌گذاری نسبی، در کشور داخل (واردکننده) است، قیمت داخلی واردات به صورت معادله زیر است:

$$P_t^{IM} = E \times P_t^{EX} \quad (1)$$

در این معادله، P_t^{IM} ، بیانگر قیمت کالا (در داخل) برحسب پول داخلی، P_t^{EX} ، قیمت کالا (در خارج) برحسب پول خارجی و E نرخ ارز اسمی مؤثر (ارزش هر واحد پول خارجی برحسب واحد پول داخلی) است. قیمت کالا در کشور خارج، تابعی از هزینه نهایی تولید و حاشیه سود (مارک آپ) بنگاه است. از این رو معادله ۱ به صورت زیر تعدیل می‌شود:

$$P_t^{IM} = E \times [(Markup)_t MC]_t^{EX} \quad (2)$$

که در آن MC_t^{EX} ، هزینه نهایی تولید و $Markup_t$ ، حاشیه سود بنگاه است. ابتدا از طرفین معادله ۲ لگاریتم گرفته می‌شود و سپس به صورت فرم رگرسیونی نوشته می‌شود. در نتیجه خواهیم داشت:

$$p_t^{IM} = \alpha + \beta e_t + \gamma m_t + \theta mc_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

که در آن p_t^{IM} ، e_t ، m_t و mc_t به ترتیب بیانگر قیمت کالا در کشور داخل، نرخ ارز اسمی مؤثر، حاشیه سود بنگاه وارداتی و هزینه نهایی تولیدکننده در خارج است. در معادله ۳، ضریب β بیانگر درجه عبور نرخ ارز است. اگر $\beta < 1$ و $\beta = 1$ باشد، به ترتیب درجه عبور نرخ ارز، ناقص و کامل است.

1. Eviews

۲. درصدی که به هزینه نهایی بنگاه افزوده می‌شود.

با توجه به مطالب فوق، شیوه قیمت‌گذاری بنگاه وارداتی تحت تأثیر متغیرهایی مانند نرخ ارز، هزینه تولید در خارج، درآمد داخل و درجه باز بودن تجارین است. از این رو با انجام برخی تعدیلات در معادله ۳، مدل درجه عبور نرخ ارز به صورت زیر بیان می‌شود:

$$p_t^{IM} = \alpha + \beta e_t + \theta mc_t + \varphi_1 gdp_t + \varphi_2 op_t + \varepsilon_t \quad (۴)$$

معادله ۴ به معادله حالت^۱ معروف است که در کارهای تجربی، برای تخمین درجه عبور نرخ ارز استفاده می‌شود (۲۰، ۲۱). برای بررسی اثر نظام ارزی بر درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی ایران و بیست شریک تجاری آن در طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۹۳، این متغیر به صورت تقاطعی (حاصل ضرب متغیر مجازی در نرخ ارز اسمی مؤثر) وارد مدل می‌شوند. همچنین متغیرهای توضیحی لگاریتم هزینه نهایی شرکای تجاری، لگاریتم نرخ ارز اسمی مؤثر، لگاریتم تولید ناخالص داخلی و درجه باز بودن تجاری به عنوان متغیرهای توضیحی در مدل گنجانده شده‌اند. متغیر وابسته نیز عبارت است از شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی، الگوی موردنظر به صورت زیر تصریح شده است:

$$L(p_{it}^{IM}) = \alpha + \beta L(NE_{it}) + \gamma_1 L(RegimeNE_{it}) + \theta L(mc_{it}) + \varphi_1 L(gdp_{it}) + \varphi_2 op_{it} + \varepsilon_i \quad (۵)$$

در معادلات فوق p_{it}^{IM} ، شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی کشور i ام در سال t است. شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی در یک کشور، از تقسیم ارزش کالاهای ورزشی وارداتی (برحسب دلار) بر حجم کالاهای ورزشی (برحسب تن) به دست می‌آید (بر مبنای سال پایه، ۲۰۰۵). آمار واردات کالاهای ورزشی کشورهای مورد مطالعه از سایت سازمان تجارت بین‌الملل گردآوری شد (۲۲).

NE_{it} نرخ ارز اسمی مؤثر برای کشور i ام در سال t است. نرخ ارز اسمی مؤثر در واقع میانگین موزون نرخ‌های ارز اسمی یک کشور است (۲۳). نرخ ارز اسمی مؤثر، ارزش نسبی پول داخلی در مقایسه با واحد پول‌های شرکای اصلی تجاری را بیان می‌کند؛ به بیان دیگر نرخ اسمی مؤثر ارز معرف متوسط قیمت کالاهای داخلی نسبت به قیمت کالاهای شرکای اصلی تجاری است. آمار نرخ ارز اسمی مؤثر از سایت انکنتات جمع‌آوری شد (۲۴).

-
1. State Equation
  2. UN data

mc_{it} هزینه نهایی شرکای تجاری (صادرکنندگان) کشور t سال t است. میزان افزایش در هزینه کل بنگاه به ازای افزایش یک واحد محصول است یا هزینه تولید کالا در یک کشور را می‌گویند (۱۸). معمولاً در مطالعات تجربی از فرمول ارائه شده توسط کامپا و گلدبرگ (۲۰۰۲)، سوا (۲۰۰۹) و آگوئری و همکاران (۲۰۱۲) برای محاسبه هزینه تولید کالا در کشور خارج استفاده می‌شود.

$$C_t = \frac{NEER_t * CPI_t}{REER_t}$$

که در آن $NEER_t$ ، نرخ ارز اسمی مؤثر، CPI_t شاخص قیمت کالاهای مصرفی داخلی و $REER_t$ نرخ مؤثر واقعی ارز است. آمار مربوط به این شاخص از صندوق بین‌المللی پول و انکنتات جمع‌آوری شد. gdp_{it} تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت کشور t سال t است. ارزش پولی کالاها و خدمات نهایی تولیدشده در محدوده جغرافیایی هر کشور طی یک سال است (۲۳) که به‌عنوان جانشین، تقاضا در کشور ایران است. داده‌های این متغیر از سایت بانک جهانی داده‌گردآوری شد (۲۲).

$openness_{it}$ درجه باز بودن اقتصاد کشور t سال t است. درجه باز بودن تجاری، بر مبنای جریان‌های تجاری است که در آن نسبت مجموع صادرات و واردات به تولید ناخالص داخلی یا نسبت واردات یا صادرات یا نرخ‌های رشد آنها به تولید ناخالص داخلی، مدنظر است (۲۹). این شاخص به‌صورت زیر تعریف می‌شود: که در آن، EX_t صادرات کالا و خدمات، IM_t واردات کالا و خدمات و GDP_t تولید ناخالص داخلی‌اند. داده‌های موجود از سایت بانک جهانی داده‌گردآوری شد.

$$Openness = \frac{EX_t + IM_t}{GDP_t}$$

Regime بیانگر نظام ارزی برای کشورهاست. نظام ارزی در چارچوب نظریه متعارف اقتصادی به سازوکار تعیین نرخ ارز از طریق نیروهای بازار در طرف عرضه و تقاضای آن اطلاق می‌شود (۲۳). بر مبنای تقسیم‌بندی صندوق بین‌المللی پول، نظام ارزی کشورها به دو رژیم ارزی ثابت و شناور تفکیک‌پذیر است.

1. Sowah
2. International Financial Statistics
3. Anctat
4. Word Bank Data

بر این اساس، با تعریف متغیر دامی، کشورهای دارای نظام ارزی ثابت مشخص و سپس وارد مدل شد (۳۰).

Regime*NE بیانگر متغیر تقاطعی نرخ ارز اسمی مؤثر و رژیم ارزی ثابت است.

ε_{it} بیانگر جملهٔ اخلاص رگرسیون است. بنابراین در صورت معنادار بودن ضرایب، درجهٔ عبور نرخ ارز در معادلات مذکور به ترتیب عبارت‌اند از $(\beta + \gamma_1)$.

یافته‌های تحقیق

به منظور بررسی ریشهٔ واحد^۱ و پایایی^۲ متغیرها از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته استفاده شده است. نتایج مربوط به آزمون پایایی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آورده شده است. براساس نتایج جدول ۱ همهٔ متغیرهای مدل به غیر از لگاریتم هزینهٔ نهایی شرکای تجاری در سطح ناپایا بوده و جمعی از مرتبهٔ اول هستند.

جدول ۱. نتایج مربوط به آزمون ریشهٔ واحد و پایایی متغیرها

سطح متغیر	آمارهٔ ADF	p-valu	تفاضل مرتبهٔ اول	آمارهٔ ADF	p-valu	نتایج
LGDP	۱۶۳/۲۱	۰/۹۹	D(LGDP)	۱۲۸/۸۹۶	۰/۰۰۱	I(1)
LPIS	۴۸/۱۰۰	۰/۲۳۹	D(LPIS)	۵۶۸/۲۰۲	۰/۰۰۱	I(1)
LMC	۱۴۵/۷۵۷	۰/۰۰۰	D(LMC)	-	-	I(0)
OPEN	۲۹/۵۰۷	۰/۹۲۶	D(OPEN)	۲۲۰/۱۶۹	۰/۰۰۱	I(1)
LNE	۴۹/۲۵۵	۰/۲۰۵	D(LE)	۱۴۲/۸۵۶	۰/۰۰۱	I(1)

پس از بررسی آزمون پایایی و ریشهٔ واحد متغیرها به هم جمعی متغیرها و در نهایت به تخمین مدل و تفسیر نتایج پرداخته می‌شود.

1. Unit root
2. Stationary
3. augmented Dicky Fuller

آزمون هم‌جمعی متغیرها

با توجه به اینکه برخی از متغیرهای پژوهش دارای ریشه واحد بودند، به‌منظور پرهیز از برآورد رگرسیون کاذب به بررسی هم‌جمعی متغیرها می‌پردازیم تا از برآورد رگرسیون غیرکاذب اطمینان حاصل کنیم. در این زمینه از آزمون هم‌جمعی کائو استفاده شده است. این آزمون به این صورت است که فرض صفر آزمون بیانگر عدم هم‌جمعی متغیرهای مدل بوده و فرض مخالف صفر بیانگر هم‌جمعی متغیرهای مدل است. نتایج مربوط به آزمون هم‌جمعی در جدول ۲ آورده شده است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقدار احتمال آماره آزمون از ۰/۰۵ کوچک‌تر است. از این‌رو فرض مخالف صفر که بیانگر هم‌جمعی متغیرهای مدل است، پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان بدون هراس از برآورد رگرسیون کاذب به تخمین مدل پرداخت.

جدول ۲. نتایج آزمون هم‌جمعی متغیرهای مدل

نتیجه	مقدار prob	آماره آزمون Kao
وجود رابطه هم‌جمعی بین متغیرها	۰/۰۰۱	-۴/۰۵۷

آزمون تشخیص مدل

پس از حصول اطمینان از وجود رابطه هم‌جمعی بین متغیرها، نوبت آزمون تشخیص مدل است. آزمون تشخیص برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل تلفیق کل داده‌ها انجام می‌گیرد. به‌منظور پی بردن به روش برآورد از آزمون تشخیص F لیمر استفاده شده است، فرض صفر این آزمون بیانگر برآورد به روش تلفیقی و فرض مخالف صفر بیان‌کننده برآورد مدل به روش اثرات ثابت است. نتایج مربوط به این آزمون برای مدل اول پژوهش در جدول ۳ آورده شده است. با توجه اینکه مقدار احتمال آماره آزمون از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، فرض صفر را نمی‌توان رد کرد و از این‌رو فرض صفر که بیانگر روش برآورد به‌صورت تلفیقی (POOLED) است، پذیرفته می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون تشخیص F لیمر

نتیجه	مقدار prob	آماره آزمون
پذیرفته شدن روش تلفیقی (POOLED)	۱/۰۰۰	-۰/۰۰۰

1. Kao
2. Pooled Model

تخمین مدل و تفسیر نتایج

در قسمت‌های قبل تمامی آزمون‌های لازم برای اخذ مجوز به‌منظور تخمین مدل انجام گرفت. در ادامه مدل معرفی شده با استفاده از روش تلفیقی تخمین زده شده و نتایج در جدول ۴ آورده شده است. نتایج جدول ۴، نشان می‌دهد که مقدار احتمال آماره آزمون ضرایب مربوط به همه متغیرها از ۵ درصد کوچک‌تر است، از این‌رو کلیه ضرایب برآورد شده معنادارند. همچنین رابطه بین نرخ ارز اسمی مؤثر با شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی مثبت و معنادار است. مقدار این ضریب که بیانگر کشش قیمت کالاهای وارداتی ورزشی به نرخ ارز اسمی مؤثر است، مبین اندازه اثر انتقال نرخ ارز بر قیمت واردات کالاهای ورزشی است. ضریب برآورد شده نشان می‌دهد که به ازای یک درصد افزایش در نرخ ارز اسمی مؤثر، شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی حدود ۰/۴۲ درصد افزایش می‌یابد. یا با افزایش نرخ ارز (کاهش ارزش پول ملی) شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی افزایش می‌یابد.

ضریب متغیر تولید ناخالص داخلی نیز مورد انتظار بوده و مثبت و معنادار است، چراکه با افزایش ثروت مردم، تقاضا برای کالاها افزایش می‌یابد و از این طریق بر قیمت واردات اثرگذار خواهد بود. یافته‌های تحقیق با نتیجه تحقیق سگلوسکی (۲۰۱۰)، مصباحی و همکاران (۱۳۹۶) و جعفری صمیمی و منفرد (۱۳۹۲) همسوست.

ضریب متغیر هزینه نهایی شرکای تجاری مثبت و به لحاظ آماری معنادار است. ضریب برآورد شده نشان می‌دهد که به ازای یک واحد تغییر در هزینه نهایی تولید شرکای تجاری، شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی حدود ۰/۵۵ درصد افزایش می‌یابد. در مورد تأثیر مثبت هزینه نهایی تولید بر قیمت وارداتی کالاهای ورزشی می‌توان گفت که کشورهای صادرکننده کالاهای ورزشی در واکنش به تغییرات دائمی نرخ ارز و با افزایش هزینه‌های تولید، سطح قیمت کالاهای صادراتی خود را افزایش می‌دهند و این مسئله موجب افزایش قیمت کالاها برای کشور واردکننده می‌شود. از این‌رو افزایش هزینه‌های نهایی تولید شرکای خارجی سبب افزایش قیمت واردات کالاهای ورزشی می‌شود.

ضریب متغیر درجه باز بودن تجاری مثبت و به لحاظ آماری معنادار است. در مورد تأثیرگذاری درجه باز بودن اقتصاد باید گفت که تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر شاخص قیمت واردات دارد. در تأثیر مستقیم درجه باز بودن اقتصاد بر شاخص قیمت واردات انتظار بر این است که با افزایش حجم تجارت، نوسانات شدید نرخ ارز به قیمت کالاهای وارداتی و مصرفی انتقال یابد. بنابراین در تأثیرگذاری مستقیم می‌توان انتظار داشت بین درجه باز بودن اقتصاد و شاخص قیمت واردات رابطه مستقیمی برقرار باشد (۳۴). به ازای

یک واحد تغییر در درجه باز بودن تجاری، قیمت کالاهای وارداتی ورزشی ایران ۰/۰۸۲ درصد افزایش می‌یابد. نکته مهم در مورد جدول فوق مربوط به تأثیر رژیم ارزی ثابت است. با توجه به مثبت بودن ضریب متغیر تقاطعی نرخ ارز اسمی مؤثر در رژیم ارزی ثابت می‌توان استدلال کرد که رژیم ارزی ثابت تأثیر مثبت و معنادار بر درجه عبور نرخ ارز بر قیمت واردات داشته و موجب افزایش آن شده است. به عبارتی در کشورهایی با رژیم ارزی ثابت، درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی برابر با ۰/۴۳ درصد است. در نتیجه فرضیه اصلی پژوهش که بیانگر تأثیر نظام ارزی ثابت بر درجه عبور نرخ ارز است، پذیرفته می‌شود. این یافته نیز مورد انتظار بوده است، چراکه انتظار می‌رفت در کشورهایی با رژیم ارزی ثابت به دلیل چسبندگی قیمت‌ها و قرار گرفتن در محیط تورمی نسبتاً بالا درجه عبور نرخ ارز بیشتری باشد و اثر انتقالی افزایش نرخ ارز به شاخص قیمت کالاهای وارداتی بیشتر شود. نتایج تجربی مطالعات انجام گرفته نشان می‌دهد که با افزایش شدت نوسانات نرخ ارز قیمت کالاهای وارداتی برحسب پول داخل افزایش می‌یابد (۱۰).

همچنین مقدار آماره R^2 برابر با ۹۹ درصد است که بیانگر قدرت توضیح‌دهندگی مدل می‌باشد و به عبارتی متغیرهای توضیحی مورد استفاده در این مدل توانستند ۹۹ درصد تغییرات متغیر وابسته را نشان دهند. مقدار احتمال آماره F هم از ۵ درصد کوچک‌تر است که بیانگر معناداری کل رگرسیون می‌باشد. در نهایت با توجه به معنادار بودن ضرایب، درجه عبور نرخ ارز حاصل جمع ضریب نرخ ارز اسمی مؤثر و متغیر تقاطعی رژیم ارزی ثابت $(\beta + \gamma_1)$ می‌باشد که برابر با ۰/۴۳ است. بنابراین درجه عبور نرخ ارز ناقص بوده و نوسانات نرخ ارز به‌طور تقریباً متوسط به قیمت واردات کالاهای ورزشی منتقل شده و کوچک‌تر از واحد است.

جدول ۴. نتایج مربوط به تخمین مدل

نام متغیر	ضریب	آماره t	P-Value
C عرض از مبدأ	-۱/۵۱۳۰۱	-۳/۶۳	۰/۰۰۱
LNE لگاریتم نرخ ارز اسمی مؤثر	۰/۴۱۳۳۲۲	۱/۵۶	۰/۰۰۱
		۰٫	۰/۰۰۱
		۰٫	۰/۰۰۱
LMC لگاریتم هزینه نهایی شرکای تجاری	۰/۵۴۷۱۲۴	۳/۴۰	۰/۰۰۱
	۲	۰/۳۰۶	۰/۰۰۱
$R^2=۰/۹۹$	Adjusted $R^2=۰/۹۹$	P-Value $F=۰/۰۰۰$	

بحث و نتیجه گیری

نرخ ارز از مهم‌ترین عوامل بنیادی در تعیین قیمت داخلی کالاهای وارداتی است (۲۴). در این پژوهش به بررسی تأثیر نظام‌های ارزی بر درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی به‌همراه اثرگذاری سایر متغیرهای توضیحی تولید ناخالص داخلی، باز بودن تجاری، هزینه نهایی شرکای تجاری و نرخ ارز اسمی مؤثر در طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۹۳ در ایران و بیست شریک تجاری آن با استفاده از رهیافت پانل دیتا پرداخته شد.

نتایج تحقیق نشان داد که بین نرخ ارز اسمی مؤثر با شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج برآورد مدل نشان داد که کشش شاخص قیمت کالاهای وارداتی نسبت به نرخ ارز اسمی مؤثر حدود ۰/۴۲ درصد بوده است. این ضریب دلالت بر این دارد که با افزایش یک‌درصدی ارزش پول خارجی در مقایسه با پول داخلی و با ثابت بودن سایر متغیرها، شاخص بهای کالاهای وارداتی به مقدار ۰/۴۲ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، با افزایش ارزش واحد پول خارجی، هزینه واردات افزایش یافته و در نتیجه آن قیمت کالاهای وارداتی نیز افزایش می‌یابد. نرخ ارز اسمی نیز می‌تواند بر تغییرات سطح عمومی قیمت کالاهای داخلی مؤثر باشد (۷). با افزایش نرخ ارز و تنزل ارزش پول داخلی انتظار بر این است که قیمت کالاهای داخلی در مقایسه با کالاهای خارجی کاهش و در نتیجه آن تقاضا برای کالاها و خدمات داخلی افزایش یابد. از این رو با افزایش میزان تقاضا سطح عمومی قیمت کالاهای مصرفی به تدریج افزایش می‌یابد. بنابراین متغیر نرخ ارز مؤثر اسمی تأثیرگذاری مثبت و معناداری بر شاخص قیمت کالاهای وارداتی ورزشی داشته و طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۹۳ به افزایش نوسانات نرخ ارز و در نتیجه افزایش آثار انتقالی تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاهای وارداتی ورزشی منجر شده است. یافته‌های تحقیق در خصوص اثرگذاری نرخ ارز اسمی بر قیمت واردات با نتایج یافته‌های مصباحی و همکاران (۱۳۹۶)، کازرونی و همکاران (۱۳۹۱)، سگلسکی (۲۰۱۰) و اصغریور و همکاران (۱۳۹۳) همسوست.

همچنین یافته تجربی تحقیق حاکی از اثر معنادار متغیر تقاطعی لگاریتم نرخ ارز اسمی مؤثر در رژیم ارزی ثابت بر درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت کالاهای ورزشی است. در واقع رژیم ارزی ثابت سبب شده تأثیرات و نوسانات نرخ ارز به‌طور متوسط بر قیمت کالاهای وارداتی ورزشی انتقال یابد. درجه عبور نرخ ارز که حاصل جمع متغیر تقاطعی لگاریتم نرخ ارز اسمی مؤثر در رژیم ارزی ثابت است، برابر با ۰/۴۳ درصد بوده و در رژیم ارزی شناور برابر با ۰/۴۱ درصد است. به عبارتی درجه عبور نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی ایران و شرکای تجاری ناقص بوده و موجب افزایش درجه عبور نرخ ارز به

اندازه ۰/۴۳ درصد می‌شود. نتایج نشان می‌دهد درجه عبور نرخ ارز بر قیمت واردات در رژیم ارزی ثابت به اندازه ۰/۰۲ درصد بیشتر از رژیم ارزی شناور است و این اختلاف به لحاظ آماری معنادار است. می‌توان استدلال کرد که در رژیم ارزی ثابت با افزایش ارزش واحد پول خارجی، هزینه واردات افزایش یافته که در نتیجه آن قیمت کالاهای وارداتی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین، نوسانات نرخ ارز به‌طور متوسط به قیمت واردات کالاهای ورزشی منتقل شده و کوچک‌تر از واحد است. در کشورهایی که رژیم ارزی ثابتی دارند، به‌دلیل چسبندگی قیمت‌ها و قرار گرفتن در محیط تورمی بالا، با افزایش نرخ ارز، قیمت واردات بر کالاهای ورزشی بیشتر انتقال می‌یابد؛ به‌طوری که صادرکنندگان کالاهای ورزشی (کشور مبدأ) حاشیه سود خود را افزایش می‌دهند. از طرفی واردکنندگان کالاهای ورزشی نیز به‌دلیل محیط بی‌ثبات اقتصادی و نوسانات ارزی سعی می‌کنند تأثیرات رشد قیمت ارز را بیشتر بر قیمت کالاهای ورزشی وارداتی اعمال کنند؛ این امر در حالی است که در سیستم ارز شناور عکس این عمل رخ می‌دهد. ناقص بودن درجه عبور نرخ ارز ممکن است ناشی از عوامل اقتصاد خرد مانند ساختار بازار، کشش قیمتی تقاضا، تمایز محصولات یا ناشی از عوامل و متغیرهای کلان اقتصادی مانند نظام‌های پولی و ارزی تورمی باشد. به‌عبارتی، عوامل خرد و کلان متعددی می‌تواند درجه عبور نرخ ارز را تحت تأثیر قرار دهند. از طرفی وجود هزینه‌های حمل‌ونقل و محدودیت‌های گمرکی و غیره ممکن است در ناقص بودن درجه عبور نرخ ارز تأثیر داشته باشد. نتایج تحقیق کازرونی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که متغیر نظام ارزی تأثیر مثبت و معنادار بر درجه عبور نرخ ارز در ایران دارد و با انتقال به نظام ارزی شناور مدیریت‌شده درجه عبور نرخ ارز در ایران تشدید می‌شود. همچنین نتایج تحقیق با نتایج تحقیقات سوا (۲۰۰۹) و وینکلرید (۲۰۱۱)، در زمینه تأثیرگذاری مثبت نظام ارزی بر درجه عبور نرخ ارز با مطالعات تجربی سازگار است. نتایج تحقیق با یافته‌های رازا فیماهاوا (۲۰۱۲) و گاگنون و ایپریگ^۱ (۲۰۰۴) و بایرن^۲ و همکاران (۲۰۱۰) نیز همسوست که بیان کرده‌اند کشورهایی با نظام ارزی شناور و انعطاف‌پذیر، درجه عبور نرخ ارز پایینی دارند. در رژیم ارزی ثابت و با استمرار تورم و با افزایش نوسانات نرخ ارز، بنگاه‌های وارداتی از طریق تعدیل قیمت‌های داخلی نسبت به نوسانات نرخ ارز واکنش نشان خواهند داد و از این‌رو سطح عمومی قیمت‌های داخلی افزایش خواهد یافت. از دیگر متغیرهای مؤثر بر شاخص قیمت واردات می‌توان به درجه باز بودن اقتصاد اشاره کرد که در این پژوهش دارای ضریب مثبت و معنادار است. درجه باز بودن تجاری تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر

---

1. Gagnon & Ihrigk

2. Byrne

قیمت واردات دارد. در تأثیر مستقیم درجه باز بودن اقتصاد بر قیمت واردات انتظار بر این است که با افزایش حجم تجارت نوسان‌های شدید نرخ ارز به قیمت کالاهای وارداتی و مصرفی انتقال یافته و در نتیجه آن قیمت کالاهای وارداتی افزایش یابد، اما در تأثیرگذاری غیرمستقیم که توسط سوا (۲۰۰۹) و فریمپانگ و آدام^۲ (۲۰۱۲) مطرح شده است، افزایش درجه باز بودن اقتصاد می‌تواند از طریق افزایش کالاهای وارداتی و سرمایه‌های توسط تولیدکنندگان داخلی به کاهش نرخ تورم کمک کند و از این طریق موجب کاهش قیمت کالاهای وارداتی شود. همچنین افزایش درجه باز بودن اقتصاد می‌تواند از طریق افزایش میزان رقابت‌پذیری در تولید کالاهای قابل مبادله داخلی به کاهش سطح عمومی قیمت کالاهای داخلی کمک کند. بنابراین، در شرایطی که موانع تعرفه‌ای و سایر محدودیت‌های تجاری در زمینه واردات کالاهای قابل مبادله وجود نداشته باشد، واردات این نوع کالاها به داخل و رقابت‌پذیری در تولید کالاهای قابل مبادله در داخل افزایش پیدا می‌کند. از این رو، تولیدکنندگان داخلی مجبور خواهند بود برای حفظ رقابت‌پذیری محصولات خود، کیفیت کالاها و خدمات را افزایش یا هزینه‌های تولید را کاهش دهند و از این طریق به کاهش سطح عمومی قیمت‌ها و نرخ تورم کمک کنند (۳۲). افزایش درجه باز بودن اقتصاد به افزایش شدت تأثیرگذاری تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاهای وارداتی ورزشی منجر می‌شود و در نتیجه درجه عبور نرخ ارز افزایش می‌یابد. نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق مصباحی و همکاران (۱۳۹۶)، عیسی‌زاده روشن (۱۳۹۴)، اصغرپور و مهدیلو (۱۳۹۳) و قوش^۳ (۲۰۱۳) همسوست.

متغیر هزینه نهایی شرکای تجاری تأثیر مثبت و معنادار بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی دارد. ضریب این متغیر نیز با تئوری‌های اقتصادی سازگاری دارد، به این معنا که با افزایش هزینه صادرکنندگان خارجی قیمت کالاهای وارداتی برای داخل کشور افزایش می‌یابد. در شرایطی که هزینه نهایی تولید در کشورهای صادرکننده کالاها و خدمات افزایش یابد، می‌توان انتظار داشت که تغییرات نرخ ارز آثار بیشتری بر قیمت کالاهای داخلی داشته باشند. با افزایش هزینه نهایی تولید در کشورهای صادرکننده هزینه تعدیل سطح عمومی قیمت کالاهای وارداتی نسبت به تغییرات نرخ ارز افزایش پیدا می‌کند که در نتیجه آن قیمت کالاهای وارداتی افزایش می‌یابد. نتایج یافته‌های تحقیق با نتایج تحقیقات شیخ و لوهیچی^۴ (۲۰۱۶) و مصباحی و همکاران (۱۳۹۶)، کازرونی و همکاران (۱۳۹۱)، سگلووسکی

1. Sowah
2. Frimpang & Adam
3. GoshS
4. Cheikh & Louhichi

(۲۰۱۰) و اصغرپور و مهدیلو (۱۳۹۳) در خصوص اثرگذاری مثبت و معنادار هزینه تولید کالا در خارج بر قیمت وارداتی کالاها همسوست.

از آنجا که درجه باز بودن اقتصاد تأثیر مثبت و معنادار بر شاخص قیمت کالاهای وارداتی ورزشی داشته است، پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران اقتصادی کشور به منظور حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی و جانشینی کالاهای داخلی به جای کالاهای خارجی ضمن افزایش حجم تجارت و مبادلات خود با کشورهای شریک تجاری کالاهای ورزشی در آثار انتقالی تغییرات نرخ ارز بر قیمت واردات کالاهای ورزشی کمک کنند. به عبارت دیگر، اگر هدف سیاستگذاران کشور حمایت از تولیدات داخلی کالاهای ورزشی باشد، بهتر است با افزایش حجم تجارت (درجه باز بودن) قیمت واردات را افزایش دهیم تا تقاضا برای کالاهای وارداتی ورزشی کمتر شده و تقاضا برای کالاهای ورزشی داخلی بیشتر شود. همچنین در سیاستگذاری‌های بانک مرکزی باید درجه عبور نرخ ارز برای کالاهای ورزشی مورد توجه قرار گیرد؛ اگر هدف حمایت از تولیدکنندگان داخلی کالاهای ورزشی باشد، دولت نباید نگران افزایش نرخ ارز باشد. اما اگر هدف کاهش قیمت کالاهای ورزشی باشد، بر مبنای نتایج این مطالعه مهم‌ترین توصیه سیاستی این مطالعه آن است که سیاستگذاران اقتصادی و مقامات ارزی به اتخاذ نظام ارزی شناور مبادرت ورزند و از این طریق موجبات کاهش آثار انتقالی تغییرات نرخ ارز بر قیمت کالاهای داخلی را فراهم سازند. براساس نتایج حاصل از اثر مثبت تولید ناخالص داخلی بر شاخص قیمت واردات کالاهای ورزشی می‌توان استدلال کرد که رشد اقتصادی موجبات بهبود درآمد مردم را فراهم می‌کند و از این رو تقاضا برای کالاهای وارداتی از جمله کالاهای ورزشی را افزایش می‌دهد. با افزایش تقاضای کالاهای ورزشی، قیمت کالاهای وارداتی ورزشی افزایش می‌یابد. از این رو توصیه می‌شود که به منظور تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی باید با رشد تولید درآمد کشور، واردات کالاهای سرمایه‌ای (تکنولوژی تولید کالاهای ورزشی) ورزشی بیشتر شود. تا ظرفیت تولید کالاهای ورزشی با کیفیت در داخل فراهم شود و حرکت به این سمت می‌تواند به افزایش قدرت رقابتی تولید کالاهای ورزشی داخلی منجر شود؛ ضمن اینکه صادرات کالاهای ورزشی را در پی خواهد داشت.

منابع و مأخذ

1. Kazerouni S.A, Salmani B, Feshari M. [The effect of exchange rate volatility on the rate of exchange rate transitions in Iran Approach (TVP) (In Persian)]. Applied Economic Studies.2012, 2:114-85.

2. Bastami M. Investigating the effects of exchange rate exchange on Price, import and export prices of agricultural products in Iran [MSc]. Agricultural Economics: Shiraz University; 2012.
3. Heydari H, Ahmadzadeh A. [Changes in exchange rate and its effect on the price chain in Iran (In Persian)]. Quarterly Journal of Business Research. 2015; 74:28-1.
4. Jabara C. How Do Exchange Rates Affect Import Prices?. Recent Economic Literature and Data Analysis. U.S. International Trade Commission, Washington, DC; 2009.
5. Devereux M, Engle C. Exchange Rate Pass-Through Exchange Rate Volatility and Exchange Rate Disconnect. Carnegie Mellon University Conference Paper; 2002.
6. Anaya J. Exchange Rate Pass-Through and Partial Dollarization: Is there A Link. Center for Research on Economic Developments and Policy Reform; 2002.
7. Kazerouni S.A, Salmani B, Feshari, M. [The effect of exchange rate volatility on the rate of exchange rate transitions in Iran Approach (TVP) (In Persian)]. Applied Economic Studies. 2012; 2:114-85.
8. Feshari M. [Investigating the Impact of Monetary Systems on the Rate of Exchange Rate: An Intergovernmental Approach [PhD] (In Persian)]. Faculty of Economics and Business Administration. Tabriz University; 2012.
9. Razafimahefa, Ivohasina, F. Exchange Rate Pass-Through in Sub-Saharan African Economies and its Determinants. IMF Working Paper, African Department, WP/12/141; 2012.
10. Kazerouni S. A, Salmani B, Feshari M. [Investigating the Effect of Exchange System and Inflation Environment on the Rate of Exchange Rate in Iran Approach (TVP) (in Persian)]. Quantum Economics Research Quarterly. 2013; 5: 116-95. (Persian)
11. Kazerouni A, Asgharpour H, Farzi N. [The effect of the exchange rate on the domestic price of the Iranian automobile market, with an emphasis on the effect of the share of imports from the domestic market (in Persian)]. Economic Research. 2016; 51 (1): 228-205.
12. Mesbahi M, Asgharpour H, Haghightat J, Kazerouni S. A, Fallahi F. [A study of the degree of exchange rate fluctuations in import prices in Iran with an emphasis on the role of oil revenue uncertainty (nonlinear approach) (in Persian)]. Economic Modeling Quarterly. 2017; 37 (1):100-77.
13. Soleimani alWanaq F, Kazerouni A. [The study of the degree of exchange rate transfer on the level of consumer prices under the actual exchange rate deviation (case study: Iran) (in Persian)]. Economic research. 2015; 5 (1):192-169.
14. Yanamandra V. Exchange rate changes and inflation in India: What is the extent of exchange rate pass-through to imports? Economic Analysis and Policy, <http://dx.doi.org/10.1016/j.eap.2015;07.004>. 1- 31.
15. Hara N, Hiraki K, Ichise Y. Changing Exchange Rate Pass-Through in Japan: Does It Indicate Changing Pricing Behavior?. Bank of Japan Working Paper Series. 2015; No.15, Nihonbashi-Hongokuchō, Chuo-ku, Tokyo 103-0021.
16. Hong P, Zhang F. Exchange Rate Pass-Through into China's Import Prices: An Empirical Analysis Based on ARDL Model. Open Journal of Social Sciences. 2016; 4: 13-22.

17. Deputy Planning and Economic Affairs. [Study the experience of different countries in the field of pricing (In Persian)]. Office of Economic Studies. 2009; 1-64.
18. Zhu L, Zhao Y. Research on Structural and Management Optimization of Chinese Sport Industry based on Multi-factor Analysis and Hierarchy Model. 5th International Conference on Education, Management, Information and Medicine (EMIM 2015); 2015.
19. Sayyadi E, Sharifian I, Ghahreman Tabrizi K. [Evaluation of the Comparison of the Viewpoints of Industrial Managers on the Acquired Benefits of the Industry from Establishing an Association with the University (Case Study: Production Division of the Sports Industry of Iran) (In Persian)]. 2015; 21: 25-36.
20. Al-Abri A. S, Goodwin B. K. Re-examining the exchange rate pass-through into import prices using non-linear estimation techniques: Threshold counteraction. *International Review of Economics & Finance*. 2009; 18(1): 142-161.
21. Junttila J, Korhonen M. The Role of Inflation Regime in the Exchange Rate Pass-Through to Import Prices. *International Review of Economics and Finance*. 2012; 24: 88-96.
22. <http://data.un.org/Explorer.aspx?d=ComTrade>.
23. Shakeri A. *Macroeconomics Theories and Policies*. Publication of Raza, Third Edition (in Persian); 2013.
24. <http://databank.worldbank.org/data/>.
25. Shakeri A. *Microeconomics 2*. Tehran, Publishers of Nei: 50. (in Persian); 2006.
26. Campa J, Goldberg L. S. Exchange Rate Pass-Through into Import Prices: A Macro or Micro Phenomenon?. Federal reserve Bank of New York and NBER, IESE Business School and NBER; 2002.
27. Sowah A. N. Is There a Link between Exchange Rate Pass-Through & the Monetary Regime: Evidence from Sub-Saharan Africa & Latin America. *Journal of International Atlantic Economic Society*. 2009; 25: 296-309.
28. Aguerre R, Fuertes A, Phylaktis K. Exchange rate pass-through into import prices revisited: What drives it? . *Journal of International Money and Finance*. 2012; 31:818-844.
29. Rahimi Boroujerdi A. R. [Theoretical and practical study on the degree of openness of trade in developing countries (In Persian)] .*Economic Review*. 2006; 6 (4):163-182.
30. <http://www.imf.org/external/index.htm>
31. Ceglowski J. Exchange Rate Pass-Through to Bilateral Import Prices. *Journal of International Money & Finance*. 2010; 29: 1637-1651.
32. Mesbahi M, Asgharpour H, Haghighat J, Kazerouni S. A, Fallahi F. [A study of the degree of exchange rate fluctuations in import prices in Iran with an emphasis on the role of oil revenue uncertainty (nonlinear approach) (In Persian)]. *Economic Modeling Quarterly*. 2017; 37 (1):100-77.
33. Jafari Samimi A, Monfared S.M. [Impact of exchange rate uncertainty on imports of Iran (In Persian)]. *Quarterly Journal of Business Research*. 2013; 72:24-1.
34. Asgharpour H, Kazerouni A, Mirani N. [The Influence of the Inflation Environment on the Effect of Exchange Rate Effects on the Import Price Index in Iran (In Persian)]. *Quarterly Journal of Applied Economics Theory*. 2015; 2 (2):178-155.

35. Asgharpour, H., & Mahdilo, A. [Effect of inflation environment on the rate of exchange rate passage on import price in Iran: Markov-switching approach (In Persian)]. Quarterly Journal of Applied Economic Studies. 2014; 11: 1- 26.
36. Byrne J, Chavali A.S, Kontonikas A. Exchange Rate Pass Through to Import Prices: Panel Evidence from Emerging Market Economies, Department of Economics, University of Glasgow, Working Paper; 2010: 1-31.
37. Winkelreid D. Exchange Rate Pass Through and Inflation Targeting in Peru, Central Reserve Bank of Peru, Working Paper Series, 2010; 1- 14.
38. Frimpang S, Adam A.M. Exchange rate pass through in Ghana, International Business Research. 2010; 3(2): 186-192.
39. Martinez R, Ivyyer V. Openness and Inflation: Evidence From Nine Eastern European Nations. The International Business & Economics Research Journal. 2014; 13 (1): 21-26.
40. Isazadeh Roshia, Y. (۱۳۹۴). [Currency Exchange Rate: Case Study of Iran Economy (In Persian)]. Quarterly Journal of Strategic and Mega Politics, ۱۰, ۸۹- ۱۰۶
41. Ghosh A. Exchange rate pass through, macro fundamentals and regime choice in Latin America. Journal of Macroeconomics. 2013; 35: 163-171.
42. Cheikh N. B, Louhichi W. Revisiting the role of inflation environment in exchange rate pass-through: A panel threshold approach. Economic Modelling. 2016; 52: 233-238.

The Effect of Exchange Rate Regimes on the Degree of Exchange Rate Passage on the Import Price Index of Sporting Goods in Iran and Business Partners

Roghayyeh Sarlab^{1*} - Fariba Askarian² - Hossein Asgharpour³

1.PhD Student of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran 2.Associate Professor, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran 3.Associate Professor, Faculty of Economics and Business, University of Tabriz, Tabriz, Iran

(Received: 2017/11/08; Accepted: 2018/02/17)

Abstract

The role and importance of foreign trade in the development process has always been an issue for economists. Import is one of the key sectors of international trade. Explanatory variables of the study were collected from the Anctat website, the IMF, the World Trade Organization and the World Bank. For data analysis, the Eviews 9 software was used. The results showed a positive and significant relationship between the exchange rate and the price index of imported sporting goods in Iran, and the degree of exchange rate passage on the price index of sporting goods in Iran and commercial partners is incomplete. The results also showed that the fixed currency system had a positive and significant effect on the import price index of sporting goods so that the degree of exchange rate passage on the import price index of sporting goods in the fixed currency system was 0.43 and the floating exchange system was 0.41. Also, GDP, final cost of business partners and commercial openness had positive and significant effects on the import price index of sporting goods. The fixed currency regime has increased the degree of exchange rate passage on the import price of sporting goods. Therefore, it is recommended to adopt the floating exchange rate regime to reduce the degree of exchange rate passage.

Keyword

Degree of exchange rate passage, exchange rate regimes, import price index, sporting goods.

---

*Corresponding Author: Email: rsarlab@yahoo.com ; Tel: +989142418208